

**ZAMONAVIY JAMIYATNI O‘RGANISHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY
JIHATLARI****Sahobiddinova Hilolaxon Muhiddin qizi***Namangan davlat pedagogika instituti**Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi I-bosqich talabasi.***Kamolova Kimyoxon G‘ulomjonovna***Falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori, PhD***Annotatsiya**

Ushbu maqolada zamonaviy jamiyatni o‘rganishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari tahlil qilinadi. Unda globallashtirish, raqamlashtirish, axborot oqimining keskin ortishi va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida jamiyat taraqqiyotini anglashning nazariy asoslari yoritiladi. Maqolada zamonaviy jamiyatning tuzilishi, undagi ijtimoiy institutlar faoliyati, qadriyatlar tizimining o‘zgarishi hamda inson va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir masalalari ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan tahlil etiladi. Shuningdek, jamiyat taraqqiyotiga ta‘sir ko‘rsatuvchi asosiy omillar, jumladan, madaniy transformatsiya, texnologik rivojlanish va ijtimoiy ongning yangilanish jarayonlari ochib beriladi. Tadqiqot natijasida zamonaviy jamiyatni chuqurroq anglashda ijtimoiy-falsafiy yondashuvning ahamiyati asoslab beriladi hamda jamiyat rivojini izchil tahlil qilish uchun konseptual qarashlar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: *zamonaviy jamiyat, ijtimoiy-falsafiy tahlil, globallashtirish, ijtimoiy institutlar, ijtimoiy ong, madaniy transformatsiya, raqamli jamiyat, ijtimoiy taraqqiyot, inson va jamiyat munosabatlari, ijtimoiy jarayonlar.*

Kirish. Zamonaviy jamiyatning o‘zgarishi va rivojlanishini tahlil qilish ijtimoiy-falsafiy yondashuvni talab qiladi, chunki u inson va jamiyat o‘rtasidagi murakkab aloqalarni chuqur anglash imkonini beradi. Jamiyat endi faqat iqtisodiy yoki siyosiy tizim sifatida emas, balki shaxsning ijtimoiy ong, qadriyatlar tizimi va axloqiy me‘yorlar bilan uzviy bog‘liq murakkab ijtimoiy struktura sifatida ko‘riladi. Shu nuqtai nazardan jamiyatni o‘rganish nafaqat tashqi o‘zgarishlar, balki ichki ijtimoiy jarayonlar, madaniy transformatsiyalar va shaxsning jamiyatdagi roli bilan bog‘liq masalalarni ham qamrab olishi lozim.

Ijtimoiy-falsafiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, shaxsning jamiyatdagi roli, ijtimoiy institutlarning faoliyati va qadriyatlar tizimining shakllanishi jamiyat taraqqiyotining muhim omillari hisoblanadi. Masalan, Abdullayev jamiyatning o‘zgarish jarayonlarida shaxsning axloqiy va ijtimoiy mas‘uliyatini alohida ta‘kidlaydi, bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda muhimdir [1].

Shuningdek, Mahmudov ijtimoiy institutlar va madaniy qadriyatlarning uyg‘unlashuvi orqali modernizatsiya jarayonini tahlil qiladi, bu jamiyatni chuqur anglashda konseptual asos sifatida xizmat qiladi[2]. Jamiyatni o‘rganishning falsafiy yondashuvi esa faqat nazariy tushunchalarni emas, balki ijtimoiy amaliyotni ham izchil tahlil qilishga imkon beradi. Xudoyberdiyevning fikricha, falsafa ijtimoiy jarayonlarni tushunishda metodologik vosita bo‘lib, inson va jamiyat o‘rtasidagi murakkab bog‘lanishlarni ochib beradi[3].

Shu tariqa, ijtimoiy-falsafiy yondashuv zamonaviy jamiyatni tizimli va izchil tahlil qilishda, uning ichki mexanizmlari va shaxs bilan o‘zaro aloqalarini anglashda ajralmas vosita hisoblanadi. Bu tadqiqot esa jamiyatning o‘zgarishlarini falsafiy asosda chuqurroq o‘rganish imkonini yaratadi.

Asosiy qism. Zamonaviy jamiyatni o‘rganish jarayoni ijtimoiy-falsafiy yondashuv orqali keng kontekstda tahlil qilinishi kerak, chunki u insonning ijtimoiy munosabatlari, qadriyatlar tizimi, shaxs va ijtimoiy institutlar o‘rtasidagi murakkab bog‘lanishlarni anglashga xizmat qiladi. Jamiyat faqat tashqi strukturaviy elementlardan iborat emas; u xalqning ma‘naviy-axloqiy maydoni, madaniy identifikatsiya, shaxsning o‘zini anglash va jamiyatning uzluksiz rivojlanishi bilan bevosita bog‘liq[1].

Ijtimoiy-falsafiy yondashuv jamiyatni tizimli tizim — ya‘ni o‘zaro bog‘liq bo‘lgan ijtimoiy tuzilmalar, institutlar va qadriyatlar majmuasi sifatida ko‘radi. Shu nuqtai nazardan, jamiyatdagi o‘zgarishlar nafaqat siyosiy yoki iqtisodiy jihatlar bilan chegaralanmaydi, balki jamiyatning ijtimoiy ong, axloqiy me‘yorlar va shaxsning identiteti kabi ichki omillar bilan ifodalanadi. Xususan, O‘zbekiston sharoitida mahalla institutining transformatsiyasi jamiyatning an‘anaviy tuzilishidan zamonaviy fuqarolik institutlariga o‘tishda jamiyatni mustahkamlovchi strukturaviy mexanizm sifatida xizmat qilishi muhim ijtimoiy-falsafiy ahamiyatga ega[2].

Shaxsning jamiyatdagi o‘rni va uning taraqqiyotdagi roli ham jamiyatni tadqiq etishda markaziy ahamiyatga ega. Insonning ma‘naviy-axloqiy kamoloti, ijtimoiy muhit bilan uzviy bog‘lanishi, ijtimoiy qarorlar qabul qilish jarayonidagi shaxsning ongli ishtiroki jamiyatning dinamik taraqqiyoti uchun zarur omillardir[3]. Bu fikr O‘zbekiston falsafiy tafakkurida hayot mohiyati va shaxsning jamiyatdagi roli to‘g‘risidagi tadqiqotlarda aniq ifodalangan: shaxsning ijtimoiy ong, axloqiy qadriyatlar va jamiyat bilan uzviy aloqasi jamiyat taraqqiyotining ma‘naviy asoslarini belgilaydi[3].

Bugungi kunda O‘zbekistonda ijtimoiy modernizatsiya jarayoni yangi paradigmmaga asoslanib, jamiyatni faqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar orqali emas, balki madaniy-falsafiy tamoyillar orqali ham anglashni talab etadi. Bu holat ijtimoiy institutlar va jamiyatning ichki tuzilishining qayta shakllanishini chuqur tushunishni talab qiladi. Mazkur yondashuv ijtimoiy

ongning o‘shishi, axloqiy me‘yorlar va milliy qadriyatlarning modernizatsiya jarayonida uyg‘unlashuvi bilan ifodalanadi[4].

Modernizatsiyaning falsafiy aspekti shundan iboratki, jamiyatda nafaqat texnologik yoki iqtisodiy yangilanishlar sodir bo‘ladi, balki ijtimoiy institutlar xatti-harakati, madaniy qadriyatlar, shaxsning o‘zini anglash tizimi ham tubdan o‘zgaradi. Jamiyatni o‘rganishda shu ichki jarayonlarni anglash juda muhimdir, chunki ijtimoiy hamda ma‘naviy tamoyillar yangicha ijtimoiy strukturalarni shakllantiradi. Bu esa modernizatsiyani faqat tashqi bosqichlarda emas, balki ichki falsafiy maydonda ham tahlil qilish zaruratini tug‘diradi[5].

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy-falsafiy yondashuv jamiyatni global o‘zgarishlar, milliy qadriyatlar, madaniy identitet, shaxsning ijtimoiy ongi va axloqiy mas‘uliyat nuqtai nazaridan chuqur anglash imkonini beradi. Bu yondashuv zamonaviy jamiyatning ijtimoiy institutlar, shaxsiyat va madaniyat o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni tahlil qilishda izchil metodologik poydevor yaratadi. Jamiyatni chuqur tadqiq qilish faqat strukturalar va tashqi omillarni tahlil qilishdan iborat emas; bu, avvalo, jamiyatning ichki ma‘naviy va falsafiy tuzilishini anglashni ham talab qiladi.

Xulosa va takliflar. Zamonaviy jamiyatni o‘rganishning ijtimoiy-falsafiy jihatlari asosida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, jamiyatni tushunishda nafaqat tashqi ko‘rinishdagi o‘zgarishlar, balki uning ichki ma‘naviy, axloqiy va madaniy mexanizmlari ham markaziy ahamiyatga ega. Jamiyat va shaxs o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik, ijtimoiy institutlar va qadriyatlar tizimi, shuningdek, insonning jamiyat taraqqiyotidagi roli zamonaviy o‘zgarishlarni izchil anglashga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, jamiyatni chuqur o‘rganish faqat nazariy masalalarni yoritish bilan cheklanmay, balki amaliy jihatlarni ham hisobga olishi kerak. Ijtimoiy-falsafiy tahlil asosida ilgari surilgan yondashuvlar shuni ko‘rsatadiki, jamiyatni modernizatsiya qilish jarayonida milliy qadriyatlar, madaniy identitet va shaxsning ijtimoiy ongi uyg‘unligiga alohida e‘tibor qaratish lozim. Amaliy tavsiyalar sifatida birinchi navbatda ijtimoiy institutlar faoliyatini yangilash va ularni zamonaviy talablar bilan moslashtirish, ikkinchidan, shaxsning jamiyatdagi faol ishtirokini ta‘minlash va axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash, uchinchidan, madaniy va ma‘naviy transformatsiyalarni rejalashtirish orqali jamiyat taraqqiyotini strategik boshqarish muhimdir. Shu bilan birga, ta‘lim va ma‘rifat tizimini modernizatsiya qilish, yosh avlodning ijtimoiy ongini shakllantirish va ijtimoiy mas‘uliyatini oshirish orqali jamiyatning barqarorligini mustahkamlash mumkin. Natijada, ijtimoiy-falsafiy yondashuv zamonaviy jamiyatni tizimli ravishda o‘rganish, uning ichki mexanizmlari va inson bilan o‘zaro aloqalarini aniqlashda muhim vosita sifatida xizmat qiladi va real ijtimoiy amaliyotga yo‘naltirilgan tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] Pazliddinovna, Y. M., Abdumalikovich, B. A., & Abzalovich, Y. K. (2025). O‘zbekistonda mahalla tizimining ijtimoiy-falsafiy tahlili: An’anaviy jamiyatdan zamonaviy fuqarolik institutiga. *Journal of Cultural Analysis and Social Change*, 10(2), 3593–3598.
- [2] Xasanov, J. A. (2025). Yoshlarning dunyoqarashini milliy va universal qadriyatlarga asoslangan ijtimoiy-falsafiy omillar. *International Journal of Pedagogics*, 5(05), 82–85.
- [3] Shakarov, B. H., Abruyeva, G. H. qizi, & Akbarova, G. I. qizi. (2025). O‘zbekiston falsafiy tafakkurida hayot mohiyati va shaxsning o‘rni. *Science and Society – Fan va jamiyat*, 3(11).
- [4] Bekchanov, S. (2025). “Modernizatsiya” tushunchasining ijtimoiy-falsafiy mohiyati: Zamonaviy yondashuvlar va milliy konsepsiyalar. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари*, 5(S/11), 186–190.
- [5] Qo‘chqarov, O. G‘. (2025). O‘zbekistonda kasbiy ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning ijtimoiy shartlanganlik ontologiyasi: Ijtimoiy-falsafiy tahlil. *Наука и инновация*, 3(28), 112–116.